

НАСТАВА И ВАСПИТАЊЕ

1

Београд, 2017.

Извршни издавач:
Педагошко друштво Србије
Теразије 26, 11000 Београд
тел. 011 268 77 49
www.pedagog.rs
E-mail: casopis@pedagog.rs

Суиздавач:
**Институт за педагогију
и андрагогију Филозофског
факултета Универзитета у Београду**
Чика Љубина 18-20, 11000 Београд
тел. 011 3282 985

За извршно издавача

Наташа Стојановић

За суиздавача

Др Александра Пејатовић

Главни уредник

Др Емина Хебиб

Филозофски факултет Универзитета у Београду

Одговорни уредник

Др Биљана Бодрошки Спарсиус

Филозофски факултет Универзитета у Београду

Редакција

Др Вељко Брборић

Филолошки факултет Универзитета у Београду

Др Споменка Будић

Филозофски факултет Универзитета у Новом Саду

Др Саша Дубљанин

Филозофски факултет Универзитета у Београду

Др Живка Крњаја

Филозофски факултет Универзитета у Београду

Др Снежана Маринковић

Учитељски факултет у Ужицу Универзитета у Крагујевцу

Др Наташа Матовић,

Филозофски факултет Универзитета у Београду

Др Мати Мери (Matti Meri)

Одељење за образовање наставника Факултета хуманистичких наука Универзитета у Хелсинкију, Финска

Др Саша Милић

Филозофски факултет у Никшићу, Универзитет Црне Горе

Др Драгана Павловић Бренеселовић

Филозофски факултет Универзитета у Београду

Мр Желимир Попов

Филозофски факултет Универзитета у Београду

Др Илке Паршман (Ilke Parchmann),

Лајбниц институт за педагогију Природно-математичког факултета Универзитета у Киелу, Немачка

Др Јан Петерс (Jan Peeters)

Центар за развој на раном узрасту Одељења за студије социјалне заштите Универзитета у Генту, Белгија

Др Росица Александрова Пенкова

Одељење за образовање наставника Универзитета "Климент Охридски" у Софији, Бугарска

Др Лидија Радуловић

Филозофски факултет Универзитета у Београду

Др Алла Степановна Сиденко

Академија за образовање наставника Државног универзитета „Ломоносов“ у Москви, Русија

Др Павел Згага

Педагошки факултет Универзитета у Љубљани, Словенија

Др Весна Жунић Павловић

Факултет за специјалну едукацију и рехабилитацију

Универзитета у Београду

Издавачки савет

Др Мара Ђукић

Филозофски факултет Универзитета у Новом Саду

Др Митја Крајнчан

Педагошки факултет Универзитета Приморска у Копру, Словенија

Др Снежана Лоренс (Snezana Lawrence)

Факултет за здравствену, социјалну заштиту и образовање Универзитета Англиа Рускин, Уједињено Краљевство

Др Славица Максић

Институт за педагошку истраживања, Београд

Др Софија Врцељ

Филозофски факултет Свеучилишта у Риједи, Хрватска

Секретари редакције

Бојана Стојановић

Мирјана Сенић Ружић

Лектор

Татјана Догдибеговић

Лектура текстова на енглеском језику

Мр Ана Поповић Пецић

Преводиоци

За енглески језик мр Ана Поповић Пецић

За руски језик др Дара Дамљановић

Дизајн корица

Предраг Вучинић

Технички уредник

Мара Торбица Јовановић

Штампа

ЈП „Службени гласник“

Тираж

350

Издавање часописа финансијским средствима помаже

Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије

Индексирање часописа: SCIndeks

На годишњем нивоу објављују се три свеске часописа.

САДРЖАЈ

7–21	<i>Pavel Zgaga</i>	BOLOGNA IN THE WESTERN BALKANS: RECONSIDERATION ON HIGHER EDUCATION REFORMS IN THE REGION
22–36	<i>Радован М. Анђонијевић Ивана М. Бојовић</i>	ПРИСТУПИ ПРОЦЕЊИВАЊУ НИВОА И КВАЛИТЕТА МОТИВАЦИЈЕ УЧЕНИКА ЗА УЧЕЊЕ
37–54	<i>Милица Н. Тошић Рагев Ана Ж. Пешикан</i>	„КОМАДИЋ КОЈИ НЕДОСТАЈЕ“ У ПРОЦЕСУ ОБРАЗОВАЊА: СОЦИОЕМОЦИОНАЛНО УЧЕЊЕ
55–66	<i>Сћанислава И. Олић Јасна М. Агамов</i>	НАСТАВНЕ СТРАТЕГИЈЕ И УЧЕНИЧКО ПОСТИГНУЋЕ У ХЕМИЈИ
67–82	<i>Биљана З. Милановић Доброшћ Марина Н. Радић Шесћић</i>	РАДНА АНГАЖОВАНОСТ СРЕДЊОШКОЛАЦА НА ПРАКТИЧНОЈ НАСТАВИ
83–98	<i>Драјана П. Симин Драјана Т. Милутиновић</i>	ПРИМЕНА POWERPOINT® ПРЕЗЕНТАЦИЈА У НАСТАВИ СТРУЧНИХ ПРЕДМЕТА – ПРЕФЕРЕНЦИЈЕ УЧЕНИКА МЕДИЦИНСКИХ ШКОЛА И ПОВЕЗАНОСТ СА СТИЛОВИМА УЧЕЊА
99–114	<i>Данијела Н. Василијевић Гордана М. Сћејић Марина Ж. Илић</i>	СТАВОВИ УЧИТЕЉА ПРЕМА ТИМСКОМ РАДУ
115–128	<i>Ивана М. Луковић</i>	КАРАКТЕРИСТИКЕ ЗАДАТАКА РАЗУМЕВАЊА И ПРИМЕНЕ ЗНАЊА У ТЕСТОВИМА КОЈЕ САСТАВЉАЈУ НАСТАВНИЦИ СРПСКОГ ЈЕЗИКА
129–142	<i>Свећлана Т. Лазић Весна Ђ. Цолић</i>	КОНТЕКСТНЕ ДИМЕНЗИЈЕ У ЈАСЛАМА ВИЂЕНЕ ОЧИМА БУДУЋИХ ВАСПИТАЧА
143–156	<i>Кристијина Д. Крсћић Слађана Н. Зуковић</i>	ТРАНЗИЦИЈА У ШКОЛУ: ЗНАЧАЈ ПАРТНЕРСТВА ПОРОДИЦЕ И ВАСПИТНО-ОБРАЗОВНИХ ИНСТИТУЦИЈА
157–168	<i>Марија Р. Марковић</i>	ПРЕВЕНЦИЈА ВРШЊАЧКОГ НАСИЉА У ШКОЛСКОЈ ПРАКСИ: ПРЕГЛЕД МЕРА И АКТИВНОСТИ
169–184	<i>Јована Ђ. Трбојевић Марина А. Орос Иван П. Јерковић</i>	ТРИАНГУЛАЦИЈА И УЗРАСТ КАО ПРЕДИКТОРИ ДЕТЕТОВЕ ПЕРЦЕПЦИЈЕ ДЕСТРУКТИВНИХ ПОСЛЕДИЦА РОДИТЕЉСКОГ КОНФЛИКТА НА ПОРОДИЧНИ СИСТЕМ
185–188	<i>ПРИКАЗИ И ОЦЕНЕ Тања Б. Шијаковић Приказ књиге: ОБРАЗОВАЊЕ УЧЕНИКА ИЗУЗЕТНИХ СПОСОБНОСТИ: НАУЧНЕ ОСНОВЕ И СМЕРНИЦЕ ЗА ШКОЛСКУ ПРАКСУ</i>	
189–192	<i>Драјана Ј. Павловић Бренеселовић Приказ књиге: СЛИКЕ О НАСТАВНИКУ – ИЗМЕЂУ МОДЕРНЕ И ПОСТМОДЕРНЕ</i>	
193–204	<i>УПУТСТВО ЗА АУТОРЕ</i>	

JOURNAL OF EDUCATION • CONTENTS

7–21	<i>Pavel Zgaga</i>	BOLOGNA IN THE WESTERN BALKANS: RECONSIDERATION ON HIGHER EDUCATION REFORMS IN THE REGION
22–36	<i>Radovan Antonijević Ivana Bojović</i>	APPROACHES TO ASSESSMENT OF THE LEVEL AND QUALITY OF STUDENTS' MOTIVATION FOR LEARNING
37–54	<i>Milica Tošić Radev Ana Pešikan</i>	"THE MISSING PIECE" IN THE EDUCATIONAL PROCESS: SOCIAL AND EMOTIONAL LEARNING
55–66	<i>Stanislava Olić Jasna Adamov</i>	TEACHING STRATEGIES AND STUDENT ACHIEVEMENT IN CHEMISTRY
67–82	<i>Biljana Milanović Dobrota Marina Radić Šestić</i>	HIGH SCHOOL STUDENTS' WORK ENGAGEMENT IN PRACTICAL TEACHING
83–98	<i>Dragana Šimin Dragana Milutinović</i>	THE USE OF POWERPOINT PRESENTATIONS IN THE TEACHING OF VOCATIONAL SUBJECTS – THE PREFERENCES OF MEDICAL HIGH SCHOOL STUDENTS AND THEIR RELATIONSHIP TO LEARNING STYLES
99–114	<i>Danijela Vasiljević Gordana Stepić Marina Ilić</i>	ELEMENTARY SCHOOL TEACHERS' ATTITUDES TO TEAMWORK
115–128	<i>Ivana Luković</i>	THE CHARACTERISTICS OF COMPREHENSION AND KNOWLEDGE APPLICATION QUESTIONS IN TESTS DESIGNED BY SERBIAN LANGUAGE TEACHERS
129–142	<i>Svetlana Lazić Vesna Colić</i>	CONTEXT DIMENSIONS OF NURSERY SCHOOL SEEN THROUGH THE EYES OF TRAINEE PRESCHOOL TEACHERS
143–156	<i>Kristina Krstić Slađana Zuković</i>	THE TRANSITION TO SCHOOL: THE IMPORTANCE OF PARTNERSHIP BETWEEN THE FAMILY AND EDUCATIONAL INSTITUTIONS
157–168	<i>Marija Marković</i>	SCHOOL-BASED PEER VIOLENCE PREVENTION: AN OVERVIEW OF MEASURES AND ACTIVITIES
169–184	<i>Jovana Trbojević Marina Oros Ivan Jerković</i>	TRIANGULATION AND AGE AS PREDICTORS OF CHILDREN'S PERCEPTION OF THE DESTRUCTIVE EFFECTS OF PARENTAL CONFLICT ON THE FAMILY SYSTEM
185–188	REVIEWS <i>Tanja Šjaković</i>	
	Book review: EDUCATION OF EXCEPTIONALLY GIFTED STUDENTS: SCIENTIFIC BASIS AND GUIDELINES FOR SCHOOL PRACTICE	
189–192	<i>Dragana Pavlović Breneselović</i>	Book review: IMAGES OF A TEACHER FROM MODERNISM TO POSTMODERNISM
193–204	CONTRIBUTORS' NOTES	

ОБУЧЕНИЕ И ВОСПИТАНИЕ • СОДЕРЖАНИЕ

7–21	<i>Павел Згага</i>	БОЛОНСКИЙ ПРОЦЕСС НА ЗАПАДНЫХ БАЛКАНАХ: ПЕРЕСМОТР РЕФОРМ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ В РЕГИОНЕ
22–36	<i>Радован Антонијевић Ивана Бојовић</i>	ПОДХОД К ОПРЕДЕЛЕНИЮ УРОВНЯ И КАЧЕСТВА МОТИВАЦИИ УЧЕНИКОВ В ОБУЧЕНИИ
37–54	<i>Милица Тошић Радев Ана Пешикан</i>	„НЕДОСТАЮЩИЙ КУСОЧЕК“ В ПРОЦЕССЕ ОБРАЗОВАНИЯ: СОЦИАЛЬНО-ЭМОЦИОНАЛЬНОЕ ОБУЧЕНИЕ
55–66	<i>Станислава Олић Јасна Адамов</i>	УЧЕБНЫЕ СТРАТЕГИИ И УСПЕВАЕМОСТЬ УЧАЩИХСЯ В ОБЛАСТИ ХИМИИ
67–82	<i>Билјана Милановић Доброта Марина Радић Шестић</i>	ПРИВЛЕЧЕНИЕ К РАБОТЕ УЧЕНИКОВ СРЕДНИХ ШКОЛ НА ПРАКТИЧЕСКИХ ЗАНЯТИЯХ
83–98	<i>Драгана Симин Драгана Милутиновић</i>	ПРИМЕНЕНИЕ POWERPOINT ПРЕЗЕНТАЦИИ В ПРЕПОДАВАНИИ ПРЕДМЕТОВ ПО СПЕЦИАЛЬНОСТИ – ПРЕФЕРЕНЦИИ УЧАЩИХСЯ МЕДИЦИНСКИХ ШКОЛ И СВЯЗЬ С СТИЛЕМ УЧЕНИЯ
99–114	<i>Данијела Василијевић Гордана Степић Марина Илић</i>	ОТНОШЕНИЯ УЧИТЕЛЕЙ К СОВМЕСТНОЙ РАБОТЕ
115–128	<i>Ивана Луковић</i>	ХАРАКТЕРИСТИКИ ЗАДАНИЙ ДЛЯ ПРОВЕРКИ ПОНИМАНИЯ И ПРИМЕНЕНИЯ ЗНАНИЯ В ТЕСТАХ ПРЕПОДАВАТЕЛЕЙ СЕРБСКОГО ЯЗЫКА
129–142	<i>Светлана Лазић Весна Цолић</i>	КОНТЕКСТНЫЕ ИЗМЕРЕНИЯ ЯСЛЕЙ С ТОЧКИ ЗРЕНИЯ БУДУЩИХ ВОСПИТАТЕЛЕЙ
143–156	<i>Кристина Крстић Слађана Зуковић</i>	ПЕРЕХОД В ШКОЛУ: ВАЖНОСТЬ ПАРТНЕРСТВА СЕМЬИ И ВОСПИТАТЕЛЬНО-ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ УЧРЕЖДЕНИЙ
157–168	<i>Марија Марковић</i>	ПРЕДУПРЕЖДЕНИЕ НАСИЛИЯ В ШКОЛЬНОЙ СРЕДЕ: ОБЗОР МЕР И МЕРОПРИЯТИЙ
169–184	<i>Јована Трбојевић Марина Орос Иван Јерковић</i>	ТРИАНГУЛЯЦИЯ И ВОЗРАСТ КАК ПРЕДИКАТОРЫ ДЕТСКОГО ВОСПРИЯТИЯ ДЕСТРУКТИВНЫХ ВЛИЯНИЙ КОНФЛИКТА РОДИТЕЛЕЙ НА СЕМЕЙНУЮ СИСТЕМУ
185–188	КРИТИКИ И ОБЗОРЫ <i>Тања Шлијаковић</i> Рецензия на книгу: ОБРАЗОВАНИЕ ОДАРЕННЫХ УЧЕНИКОВ: НАУЧНЫЕ ОСНОВЫ И ПРИНЦИПЫ ДЛЯ ШКОЛЬНОЙ ПРАКТИКИ	
189–192	<i>Драгана Павловић Бренеселовић</i> Рецензия на книгу: ИЗОБРАЖЕНИЯ УЧИТЕЛЯ - МЕЖДУ МОДЕРНИЗМОМ И ПОСТМОДЕРНИЗМОМ	
193–204	ПРАВИЛО ПУБЛИКАЦИИ ДЛЯ АВТОРОВ	

BOLOGNA IN THE WESTERN BALKANS: RECONSIDERATION ON HIGHER EDUCATION REFORMS IN THE REGION

Abstract *Over the past two decades, the higher education systems of the so-called Western Balkan countries have experienced several waves of reforms. These reforms have been the result of at least two main factors: the deep political, economic and social changes after 1990 on the one hand, and the challenge of creating a European Higher Education Area (EHEA) on the other. Compared to most European countries, the Bologna reforms in the Western Balkan region have been much more demanding and difficult. The rationale for the reforms hasn't been only modernisation and employability; on the one hand, it has been also about the purposes of higher education and the "European dimension" while, on the other hand, it has been deeply marked by politicization and privatization. In this article we would like to briefly analyse the impact of contemporary European higher education reform on developments and changes in the national higher education systems in the region. To this end, after an introduction we first discuss the changed relationship between the university and the state, then we take a closer look at the two decades of the Bologna Process, and, finally, we present some results of our recent survey on the reforms in the Western Balkans.*

Keywords: *academic autonomy, Bologna Process, centres and peripheries, Europe, higher education reform, Western Balkans.*

Introduction: focus on the parts to construct the whole

Studies in higher education are an interdisciplinary research field established in the United States in the 1960s and 1970s, and Burton R. Clark is considered the founding father of this field. From the eighties onwards, this research perspective spread first to Western Europe and then worldwide. But today, when we analyse the paradigmatic anatomy of these studies, it is not difficult to notice the dominant "Western" tradition. Studies on governance, for example, result mostly from traditions that are specific to North America and Western Europe, and the same also applies to studies of academic culture, although one could expect "softer" and more "pluralistic" approach in this area. Furthermore, when

1 E-mail: pavel.zgaga@pef.uni-lj.si

БОЛОЊА НА ЗАПАДНОМ БАЛКАНУ: ПРЕИСПИТИВАЊЕ РЕФОРМИ ВИСОКОГ ОБРАЗОВАЊА У РЕГИОНУ

Апстракт *Током прошле две деценије, системи високог образовања шакзованих земаља Западне Балкана доживели су неколико шаласа реформи. Ове реформе биле су резултатом најпре следећа два фактора: дубоких политичких, економских и друштвених промена после 1990. године, с једне, и изазова стварања јединствене Европске простора високог образовања (ЕНЕА), с друге стране. У поређењу са већином европских земаља, Болоњска реформа у региону Западне Балкана била је захтевнија и тежа. С једне стране, разлози за покрећење реформе били су модернизација и запошљивост, као и намена високог образовања и „Европска димензија“, али је она, с друге стране, била дубоко обележена политизацијом и приватизацијом. У овом раду желимо да крајко анализирамо утицај савремене европске реформе високог образовања на развој и промене у националним системима високог образовања у региону. С тим циљем, након увода, у шексту се прво анализира шћење промене односа између универзитета и државе, пошом се шажња усмерава на разматрање две деценије Болоњског процеса, и на крају предлавају резултати наше актуелне истраживања о реформама у региону Западне Балкана.*

Кључне речи: *академска аутономија, Болоњски процес, центри и периферије, Европа, реформа високог образовања, Западни Балкан.*

БОЛОНСКИ ПРОЦЕС НА ЗАПАДНИХ БАЛКАНАХ: ПЕРЕСМОТР РЕФОРМ ВИШЕГ ОБРАЗОВАЊА У РЕГИОНЕ

Резюме *В течение последних 20 лет системы высшего образования в так называемых странах Западных Балкан пережили несколько волн реформ. Эти реформы были прежде всего результатом двух факторов: глубоких политических, экономических и социальных изменений после 1990 года и проблем, связанных с созданием единого европейского пространства высшего образования (ЕНЕА). По сравнению с большинством европейских стран, Болонская реформа на Балканах была более требовательной и трудной. С одной стороны, причинами проведения реформы были модернизация и трудоустройство, а также предназначение высшего образования и «европейское измерение», но с другой стороны, эта реформа прошла под знаком глубокой политизации и приватизации. В данной статье в сжатой форме рассматривается влияние современной европейской реформы высшего образования на развитие и изменение национальных систем высшего образования в регионе. После введения, в статье сначала анализируется проблема измененных отношений между университетом и государством, затем внимание уделяется рассмотрению двух десятилетий Болонского процесса и в конце статьи приводятся результаты нашего актуального исследования о реформе систем образования в странах Западных Балкан.*

Ключевые слова: *академическая автономия, Болонский процесс, центр и периферия, Европа, реформа высшего образования, Западные Балканы.*

ПРИСТУПИ ПРОЦЕЊИВАЊУ НИВОА И КВАЛИТЕТА МОТИВАЦИЈЕ УЧЕНИКА ЗА УЧЕЊЕ²

Апстракт Један од значајних циљева истраживача у образовању јесте утврђивање што ефикаснијих метода за процену мотивације ученика за учење. Како је број истраживања о мотивацији изузетно велики, јављају се у овој области разноврсне методе и технике процене. Најчешће се користе методе самоизвештавања, које се разликују по својим теоријским утемељењима, а односе се и на мерење различитих компоненти мотивације (постављени циљеви, унутрашња/спољашња мотивација, атрибуције, аспирације, и друго). Посматрање представља најчешћу методу у оквиру бихејвиористичкој приступу процењивању мотивације за учење. Представници неуропсихолошкој приступу тврде да комплексне интеракције између биолошких, когнитивних и психолошких система одређују њихово понашање и у својим истраживањима покушавају да утврде разлике у нервној активности у вези с мотивационим процесима. У оквиру феноменолошкој приступу развија се флексибилна, холистичка методологија за проучавање мотивације, налашавају се субјективна искуства појединца, значења, као и перцепција њихових мотивационих стања. У овом раду анализирају се карактеристике, предности и ограничења наведених приступа.

Кључне речи: мотивација за учење, процењивање мотивације, методе процењивања, технике мерења.

¹ E-mail: radovan.antonijevic@f.bg.ac.rs

² Рад је настао у оквиру пројекта *Модели процењивања и стрављење унапређивања квалитета образовања у Србији* (бр. 179060, 2011-2017), Института за педагогију и андрагогију Филозофског факултета Универзитета у Београду, који финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

APPROACHES TO ASSESSMENT OF THE LEVEL AND QUALITY OF STUDENTS' MOTIVATION FOR LEARNING

Abstract *One of the more significant aims of researchers in education is to establish the most effective methods of assessment of students' motivation for learning. As the number of studies on motivation is extremely large, there is also a wide variety of methods and techniques for assessing it. Self-reporting methods are most commonly used, they differ in their theoretical underpinnings, and are used to measure different components of motivation (goals set, intrinsic/extrinsic motivation, attributions, aspirations, etc.). Observation is the method most frequently employed within the behaviorist approach to the assessment of motivation for learning. Proponents of the neuropsychological approach maintain that behavior is determined by complex interactions between biological, cognitive and psychological systems, and their research seeks to establish differences in neural activity linked to motivational processes. Within the phenomenological approach a flexible, holistic methodology for studying motivation is being developed, with an emphasis on the subjective experiences of individuals, on meanings and on the perception of their motivational states. The paper analyzes the characteristics, advantages and limitations of the above-mentioned approaches.*

Keywords: *motivation for learning, motivation assessment, assessment methods, measurement techniques.*

ПОДХОД К ОПРЕДЕЛЕНИЮ УРОВНЯ И КАЧЕСТВА МОТИВАЦИИ УЧЕНИКОВ В ОБУЧЕНИИ

Резюме *Одной из основных целей исследователей в области образования является определение эффективных методов оценки мотивации учеников в обучении. В чрезвычайно большом количестве исследований в области мотивации, выделяются различные методы и приемы оценки. Наиболее часто используются методы самооценки, которые различаются по своей теоретической основе и относятся к измерению различных компонентов мотивации (поставленные цели, внутренняя / внешняя мотивация, атрибуции, аспирации и т.д.). Наблюдение является наиболее часто используемым методом в рамках поведенческого подхода к определению мотивации в обучении. Представители невropsихологического подхода утверждают, что сложное взаимодействие между биологической, психологической и когнитивной системами влияет на поведение и в своих исследованиях пытаются определить разницу в нервной активности в связи с мотивационными процессами. В рамках феноменологического подхода развивается гибкая и целостная методология изучения мотивации, подчеркивается субъективный опыт личности, значение, а также восприятие их мотивационных состояний. В данной работе анализируются характеристики, преимущества и недостатки вышеуказанных подходов.*

Ключевые слова: *мотивация в обучении, определение мотивации, методы оценки, техники измерения.*

Милица Н. Тошић Радев¹

Филозофски факултет, Универзитет у Нишу

Ана Ж. Пешикан

Филозофски факултет, Универзитет у Београду

UDK-37.015.3

159.942-057.874

159.923.5-057.874

DOI: 10.5937/nasvas1701037T

Прегледни рад

НВ год. LXVI 1/2017

„КОМАДИЋ КОЈИ НЕДОСТАЈЕ“ У ПРОЦЕСУ ОБРАЗОВАЊА: СОЦИОЕМОЦИОНАЛНО УЧЕЊЕ²

Апстракт Школски програм који је усмерен само на когнитивне садржаје и процесе не може изаћи у сусрет потреби индивиде и савременој друштва. У раду ће бити детаљно приказан концепт социоемоционалног учења који се не може више занемаривати и прескакати у образовању ни ученика, ни наставника. Социоемоционално учење подразумева свеобухватни приступ који налашава развој и примену социоемоционалних компетенција потребних за успех у школи, али и у животној. Поред бројних позитивних исхода као што су: побољшање ставова према себи, побољшање просоцијалног понашања, мања учесничка проблематичних и ризичних понашања, резултати сујеришу и шесну повезаности између социоемоционалних вештина и образовних постигнућа. Међушим, током иницијалног образовања и стручног усавшавања наставници рејко добијају обуку која се односи на социоемоционалне аспекте рада у школи, што је изразито лоше с обзиром на бројне позитивне исходе ове врсте програма и налазе да се емоционална интелигенција наставника може развијати и да програмима који томе теже дају одличне резултате. Укратко, ефикасна школска, али и социоемоционална настава настаје на темељу добро планираног професионалног развоја школског особља, а укључивање емоционалних и социјалних аспеката у школски програм неопходно је уколико желимо да решимо неке од тежих проблема у систему образовања.

Кључне речи: социоемоционално учење, социоемоционалне компетенције, улоге наставника, иницијално образовање наставника.

¹ E-mail: milica.tosic@filfak.ni.ac.rs

² Рад је настао у оквиру пројекта Идентификација, мерење и развој когнитивних и емоционалних компетенција важних у друштву оријентисаном на европске интеграције (бр. 179018), који реализује Институт за психологију Филозофског факултета Универзитета у Београду, а финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

“THE MISSING PIECE” IN THE EDUCATIONAL PROCESS: SOCIAL AND EMOTIONAL LEARNING

Abstract *A syllabus focused solely on cognitive content and processes cannot meet the needs of the individual and of contemporary society. This paper looks in detail at the concept of social and emotional learning, which can no longer be neglected or overlooked in the education of either students or teachers. Social and emotional learning involves a comprehensive approach that emphasizes the development and utilization of social and emotional competences necessary not only for high academic achievement but also for success in life. In addition to a number of positive outcomes, such as improved self-image, improved prosocial behavior, and a lower incidence of problematic and risky behaviors, the findings also suggest a strong link between social and emotional skills and academic achievement. Yet in the course of their initial education and professional development, teachers rarely receive training in the social and emotional aspects of their work, which is particularly regrettable considering the numerous positive outcomes of these programs, as well as findings that indicate that teachers' emotional intelligence can be improved and that programs geared towards this yield excellent results. In sum, teaching that is effective both academically, on the one hand, and socially and emotionally, on the other, can be achieved through the well-planned professional development of teaching staff, while the introduction of emotional and social aspects into the syllabus is essential if we are seeking to resolve some of the pressing problems of the education system.*

Keywords: *social and emotional learning, social and emotional competences, teacher roles, initial teacher training.*

„НЕДОСТАЮЩИЙ КУСОЧЕК“ В ПРОЦЕССЕ ОБРАЗОВАНИЯ: СОЦИАЛЬНО-ЭМОЦИОНАЛЬНОЕ ОБУЧЕНИЕ

Резюме *Программа обучения, которая ставит в центр внимания только когнитивное содержание и когнитивные процессы не может удовлетворить всем потребностям личности и современного общества. В данной статье подробно представлена концепция социально-эмоционального обучения, которое уже не может быть проигнорировано и пропущено в образовании и учеников и учителей. Социально-эмоциональное обучение предполагает комплексный подход, подчеркивающий формирование и использование социально-эмоциональных компетенций, необходимых для успешной учебы в школе и для жизни. В дополнение к ряду положительных результатов, таких как улучшение уверенности в себе, улучшение про-социального поведения, снижение уровня рискованного и плохого поведения, результаты свидетельствуют о тесной взаимосвязи между социальными и эмоциональными умениями и образовательными достижениями. Тем не менее, в процессе вузовского образования и профессионального усовершенствования, учителя редко получают профессиональную подготовку, связанную с социально-эмоциональными аспектами работы в школе. Это очень плохо потому что многочисленные положительные результаты программ обучения свидетельствуют о том, что эмоциональный интеллект учителей может развиваться и программы в этом смысле дают отличные результаты. Короче говоря, эффективное школьное и социально-эмоциональное обучение происходит на основе хорошо спланированного профессионального развития учительского кадра школы, а также включение эмоциональных и социальных аспектов в школьные программы является необходимым условием, если мы хотим решать некоторые из насущных проблем в системе образования.*

Ключевые слова: *социально-эмоциональное обучение, социально-эмоциональные компетенции, роли учителя, образование учителей.*

Станислава И. Олић¹

Природно-математички факултет, Универзитет у Новом Саду

Јасна М. Адамов

Природно-математички факултет, Универзитет у Новом Саду

UDK-371.3::54

159.953.5.072-057.874

DOI: 10.5937/nasvas17010550

Оригинални научни рад

НВ год. LXVI 1/2017

НАСТАВНЕ СТРАТЕГИЈЕ И УЧЕНИЧКО ПОСТИГНУЋЕ У ХЕМИЈИ

Апстракт Основни циљ овог истраживања био је да се из перспективе ученика оствари увид у наставне стратегије које примењују наставници хемије у настави ошће, неорганске и органске хемије и да се испита њихов допринос ученичком постигнућу. Узорак је чинио 741 ученик гимназија узраста од 16 до 18 година. За потребе овог истраживања конструисан је упитник који садржи 24 ставке са петостепеном скалом Ликертовог типа. Добијени резултати су показали да наставници хемије примењују различите наставне стратегије. Резултати нису показали да постоје разлике у наставним стратегијама које се примењују када се изучава тачно ошће, неорганске и органске хемије. Највећи допринос ученичком постигнућу у хемији имају наставне стратегије којима се подстиче самосталан лабораторијски рад, решавање практичних задатака и проблема, дедуктивни приступ при изучавању хемијских садржаја. Допринос овог истраживања везан је за спецификацију наставних стратегија које се примењују у наставној пракси која представља важно уориште за анализу и извођење практичних импликација за наставнике хемије.

Кључне речи: наставне стратегије, настава хемије, перцепција ученика, подучавање, средња школа.

¹ E-mail: stanislava.olic@dh.uns.ac.rs

TEACHING STRATEGIES AND STUDENT ACHIEVEMENT IN CHEMISTRY

Abstract *The principal aim of our research was to gain insight from the students' perspective into the teaching strategies utilized by chemistry teachers when teaching general, inorganic and organic chemistry, and to study their effect on student achievement. The sample consisted of 741 high school students aged between 16 and 18. A questionnaire was designed with 24 items with a five-point Likert-type scale. The findings show that chemistry teachers use various teaching strategies, but do not indicate variation in teaching strategies with regard to general, non-organic and organic chemistry content. The greatest effect on student achievement in chemistry is produced by strategies that stimulate individual laboratory work, the solving of practical tasks and problems, and a deductive approach to the study of chemistry subject matter. This study contributes to the specification of teaching strategies employed in teaching practice, which is an important reference point in analyzing and drawing out practical implications for chemistry teachers.*

Keywords: *teaching strategies, chemistry instruction, student perception, teaching, high school.*

УЧЕБНЫЕ СТРАТЕГИИ И УСПЕВАЕМОСТЬ УЧАЩИХСЯ В ОБЛАСТИ ХИМИИ

Резюме *Основная цель данного исследования – узнать мнение учащихся о стратегиях обучения, применяемых преподавателями химии в преподавании общей, неорганической и органической химии, а также изучить влияние этих стратегий на успеваемость учащихся. Исследование проведено на примере 741 ученик средней школы в возрасте от 16 до 18 лет. В данном исследовании была использована специально составленная анкета, содержащая 24 пункта, с пятибалльной шкалой по Лайкерту. Полученные результаты показали, что учителя химии используют различные стратегии обучения. Результаты указывают на отсутствие разницы в стратегиях обучения, которые применяются при изучении материала общей, неорганической и органической химии. Успеваемости учащихся в области химии больше всего способствуют стратегии обучения, стимулирующие самостоятельную лабораторную работу, решение практических задач и проблем, дедуктивный подход к изучению химических содержаний. Важность этого исследования связана с уточнением учебных стратегий, используемых в классе, которые представляют собой важный ориентир для учителей химии в анализе и подготовке практической работы.*

Ключевые слова: *стратегии обучения, преподавание химии, восприятие учащихся, обучение, средняя школа.*

Биљана З. Милановић Доброта¹

Факултет за специјалну едукацију и рехабилитацију,
Универзитет у Београду

Марина Н. Радић Шестић

Факултет за специјалну едукацију и рехабилитацију,
Универзитет у Београду

UDK-371.388-057.874-056.36

DOI: 10.5937/pasvas1701067M

Оригинални научни рад

НВ год. LXVI 1/2017

РАДНА АНГАЖОВАНОСТ СРЕДЊОШКОЛАЦА НА ПРАКТИЧНОЈ НАСТАВИ

Апстракт Тренутна актуелност увођења дуалног модела средње стручног образовања у наш школски систем усмерила је нашу пажњу на истраживање самоперцепције средњошколца у процесу реализације практичне наставе. Идејно утемељење овог рада заснива се на претпоставци о афективној повезаности ученика са радним активностима које обављају. За процену радне ангажованости ученика на практичној настави примењена је скала радне ангажованости (Utrecht Work Engagement Scale – UWES) (Schaufeli et al., 2002). Циљ реализованог истраживања је био да се испитају разлике између средњошколца са лаког интелектуалном омеђеношћу и ученика типичног развоја у аспектима радне ангажованости који су дефинисани као енергија, посвећеност и апсорпција. Узорком је обухваћено укупно 248 ученика оба пола, 111 испитаника са интелектуалном омеђеношћу и 137 ученика типичног развоја који похађају средње стручне школе у Србији. Резултати истраживања показују да ученици са лаког интелектуалном омеђеношћу позитивније од ученика типичног развоја оцењују свој рад на практичној настави ($t=7,457$; $p=0,001$). У раду су детаљније анализирани педагошке импликације резултата истраживања, а наведена су и ограничења реализованог истраживања, чиме се указује на правац будућих истраживачких покушаја у оквиру исте или сродне тематике.

Кључне речи: средња стручна школа, практична настава, радна ангажованост, ученици типичног развоја, ученици са лаког интелектуалном омеђеношћу.

1 E-mail: biljana.m.dobrota@fasper.bg.ac.rs

HIGH SCHOOL STUDENTS' WORK ENGAGEMENT IN PRACTICAL TEACHING

Abstract *The current interest in introducing the dual education system into Serbian secondary education has drawn our attention to the question of students' self-perception in the process of practical teaching. The idea that underpins this paper is the supposition that students are affectively engaged with the work activities they perform. The Utrecht Work Engagement Scale (UWES) (Schaufeli et al., 2002) has been used for assessing students' work engagement in practical teaching. A study was conducted to examine the differences between high school students with mild intellectual disabilities and those with typical development with regard to aspects of work engagement defined as Energy, Commitment and Absorption. The sample was comprised of 248 students of vocational high schools in Serbia of both genders, of whom 111 with intellectual disabilities and 137 with typical development. The findings indicate that students with mild intellectual disabilities tend to rate their engagement in practical teaching more positively ($t=7,457$; $p=0,001$) than students with typical development. The paper provides a detailed analysis of the pedagogical implications of these findings and also outlines the limitations of the study, thus pointing the way for future research on this or related issues.*

Keywords: *vocational high school, practical teaching, students with typical development, students with mild intellectual disabilities.*

ПРИВЛЕЧЕНИЕ К РАБОТЕ УЧЕНИКОВ СРЕДНИХ ШКОЛ НА ПРАКТИЧЕСКИХ ЗАНЯТИЯХ

Резюме *Текущая актуальность внедрения дуальной модели среднего специального образования в нашу школьную систему сосредоточила наше внимание на вопросе о самовосприимчивости в процессе реализации практических занятий. Концептуальная база данной работы основана на предположении об эмоциональной связи учеников с осуществляемой ими трудовой деятельностью. Для оценки уровня привлечения к работе учащихся в процессе практического обучения применяется Шкала рабочего привлечения (Utrecht Work Engagement Scale - UWES) (Schaufeli и др, 2002). Целью проведенного исследования было изучение различий между учениками средних школ с легкой задержкой в интеллектуальном развитии и учеников с типичным развитием в аспектах привлечения к работе, которые определяются как Энергия, Самоотверженность и Поглощение. Исследование проведено на примере 248 учеников средних специальных школ в Сербии, 111 учеников с задержкой в интеллектуальном развитии и 137 учеников с типичным развитием. Результаты показывают, что ученики с легкой задержкой в интеллектуальном развитии более положительно оценивают свою работу в процессе практического обучения, чем ученики с типичным развитием ($t=7,457$; $p=0,001$). В данной работе более подробно проанализированы педагогические последствия результатов исследования, указано на ограничения реализованного исследования и намечено направление будущих исследований в рамках этой или близких тем.*

Ключевые слова: *средняя специальная школа, практические занятия, привлечение к работе, ученики с типичным развитием, ученики с легкой задержкой в интеллектуальном развитии.*

ПРИМЕНА **POWERPOINT®** ПРЕЗЕНТАЦИЈА У НАСТАВИ СТРУЧНИХ ПРЕДМЕТА – ПРЕФЕРЕНЦИЈЕ УЧЕНИКА МЕДИЦИНСКИХ ШКОЛА И ПОВЕЗАНОСТ СА СТИЛОВИМА УЧЕЊА

Апстракт У школама које образују медицинске сестре техничаре наставници су често упућени да користе PowerPoint® (ППТ) презентације. Циљ овог истраживања био је да се идентификују преференције ученика средњих медицинских школа према примени ППТ презентација у настави стручних предмета и њихови доминантни стилови учења, као и да се утврди да ли се разлике у установљеним преференцијама заснивају на стиливима учења. Истраживање је сprovedено као студија пресека, анкетаирањем 170 ученика три средње медицинске школе, помоћу ученика који су креирали Чан (Chan) и Денер (Denner). Обрада података обухватила је методе дескриптивне и инференцијалне статистике. Добијене вредности вредности Кронбахове алфе указале су да је ученик поуздан. У све три школе примена ППТ презентација заступљена је у настави већине стручних предмета. Резултати истраживања показују да ученици преферирају предавања помоћу ППТ презентација и да их сматрају интересантнијим од предавања где наставник користи школску таблу. С друге стране, мишљења ученика показују да ППТ презентације не доприносе њиховом већем ангажовању на часу. Резултати овог истраживања показују да доминантни стилови учења доприносе разлици у преференцијама ученика према предавањима током којих наставник користи ППТ презентације, али и указују на потребу за даљим истраживањима.

Кључне речи: PowerPoint® презентација, ученик, стил учења, медицинска школа, стручни предмет.

1 E-mail: dragana.simin@mf.uns.ac.rs

THE USE OF POWERPOINT PRESENTATIONS IN THE TEACHING OF VOCATIONAL SUBJECTS – THE PREFERENCES OF MEDICAL HIGH SCHOOL STUDENTS AND THEIR RELATIONSHIP TO LEARNING STYLES

Abstract *In medical vocational high schools teachers frequently use PowerPoint presentations. The study presented in this paper has sought to identify, on the one hand, the preferences of students of medical vocational high schools regarding PowerPoint presentations in the instruction of vocational subjects, and on the other, students' dominant learning styles, and also as to establish whether the differences in preferences were based on learning styles. In this cross-sectional study, responses from 170 students of three medical high schools were obtained using the questionnaire designed by Chan and Denner. The data were processed using the methods of descriptive and inferential statistics. The values obtained for Cronbach's alpha indicate that the questionnaire was reliable. In all three schools, PowerPoint presentations are used in the teaching of most vocational subjects. According to the findings, students prefer teaching that uses PowerPoint presentations, finding it more interesting than teaching that involves teachers writing on the board. On the other hand, students' responses indicate that PowerPoint presentations don't lead to greater classroom participation. The findings show that dominant learning styles contribute to differences in student preferences for classes in which teachers use PowerPoint presentations, but also indicate the need for further research.*

Keywords: *PowerPoint presentation, student, learning styles, medical vocational high school, vocational subjects.*

ПРИМЕНЕНИЕ POWERPOINT ПРЕЗЕНТАЦИИ В ПРЕПОДАВАНИИ ПРЕДМЕТОВ ПО СПЕЦИАЛЬНОСТИ – ПРЕФЕРЕНЦИИ УЧАЩИХСЯ МЕДИЦИНСКИХ ШКОЛ И СВЯЗЬ С СТИЛЕМ УЧЕНИЯ

Резюме *В медицинских школах для образования медсестер и медицинских техников, учителям часто приходится пользоваться PowerPoint (ППТ) презентацией. Цель данного исследования заключается в выявлении предпочтений учащихся средних медицинских учебных заведений относительно применения ППТ презентации в преподавании предметов по специальности и их доминантных стилей учения, а также определить, зависит ли разница в предпочтениях от стилей учения. Исследование проведено на примере 170 учащихся из трех средних медицинских школ, с использованием анкетного листа, составленного Чаном (Chan) и Денером (Denner). Обработка данных включала в себе методы дескриптивной и выведенной статистики. Полученные результаты показали, что анкета оказалась надежной. Во всех школах ППТ презентация была использована в преподавании большинства предметов по специальности. Результаты исследования показывают, что учащиеся предпочитают лекции с использованием ППТ презентации и считают их более интересными, по сравнению с лекциями, где преподаватель использует классную доску. С другой стороны, мнения учащихся показывают, что ППТ презентация не способствует более активному участию учащихся на уроках. Результаты данного исследования показывают, что преобладающие стили обучения способствуют появлению разницы в предпочтениях учащихся по отношению к лекциям с использованием ППТ презентации, а также указывают на необходимость проведения дальнейших исследований.*

Ключевые слова: *PowerPoint презентация, ученик, стиль учения, медицинская школа, учебные предметы по специальности.*

Данијела Н. Василијевић¹

Учитељски факултет у Ужицу, Универзитет у Крагујевцу

Гордана М. Степић

Министарство просвете, науке и технолошког
развоја Републике Србије, Београд

Марина Ж. Илић

Учитељски факултет у Ужицу, Универзитет у Крагујевцу

UDK-371.311.4

DOI: 10.5937/nasvas1701099V

Оригинални научни рад

НВ год. LXVI 1/2017

СТАВОВИ УЧИТЕЉА ПРЕМА ТИМСКОМ РАДУ

Апстракт

Досадашња истраживања указују на то да тимски рад наставника доприноси већој мотивацији ученика и бољем квалитету знања и да подржава размену професионалних искустава, подстиче креативност наставника и отвореност за промену. Формирање и развој тима зависе од више фактора, а нарочито од индивидуалних и групних карактеристика чланова тима. Ставови учитеља разматрамо као индивидуални фактор значајан за њихово одређење за тимски рад у настави. Циљ овог рада је испитивање ставова учитеља према тимском раду. Узорак истраживања чини 240 учитеља из петнаест основних школа града Београда. Факторском анализом извојена су три фактора око којих се групишу ставови учитеља: а) настава, б) развој тима и појединца, и в) професионални изазов. Резултати истраживања указују на позитивне ставове учитеља према тимском раду јер доприноси стварању подстицајне средине за рад и учење ученика и омогућава лични и професионални развој наставника. Уочене су значајне разлике у перцепцијама тимског рада између учитеља, с обзиром на године радног стажа и степен ангажовања у тимској реализацији наставе.

Кључне речи: тимски рад наставника, тимска настава, ставови према тимском раду, учитељи.

1 E-mail: vasilijevic@ucfu.kg.ac.rs

ELEMENTARY SCHOOL TEACHERS' ATTITUDES TO TEAMWORK

Abstract *Research to date has shown that teacher teamwork results in higher motivation among students and higher quality knowledge, and also facilitates the sharing of professional experiences and stimulates teachers' creativity and their openness to change. Team forming and development depend on multiple factors, particularly on the individual and group traits of team members. This paper examines teachers' attitudes as an individual factor significant for their inclination for team teaching, and the aim of the study presented in the paper was to study teachers' attitudes to teamwork. The sample consisted of 240 teachers from fifteen elementary schools in Belgrade. Factor analysis has singled out three factors around which teachers' attitudes are grouped: a) teaching; b) team and individual development; and c) professional challenge. The study has shown that overall, teachers have a positive attitude to teamwork because it is conducive to a stimulating environment for work and learning, and also provides an opportunity for teachers' personal and professional development. Significant differences in the perception of teamwork have been noted among lower-grade teachers depending on their years of service and the extent to which they have been engaged in team teaching.*

Keywords: *teachers' teamwork, team teaching, attitudes to teamwork, elementary school teachers.*

ОТНОШЕНИЯ УЧИТЕЛЕЙ К СОВМЕСТНОЙ РАБОТЕ

Резюме *Предыдущие исследования указывают на то, что совместная работа преподавателей способствует повышению мотивации учеников и повышению качества знаний, поддерживает обмен профессиональным опытом, поощряет творчество преподавателей и открытость к изменениям. Формирование и развитие коллектива зависит от нескольких факторов, особенно от индивидуальных и групповых характеристик членов коллектива. Мнения учителей рассматриваются как значительный индивидуальный фактор их приверженности к совместной работе в классе. Целью данного исследования было изучение отношения учителей к совместной работе. Исследование проведено на примере 240 учителей из пятнадцати начальных школ в Белграде. С применением факторного анализа выявлены три фактора, вокруг которых сгруппированы мнения учителей: а) преподавание, б) развитие коллектива и индивидуальное развитие, в) профессиональный вызов. Результаты исследования указывают на положительное отношение учителей в направлении совместной работы, потому что она способствует созданию благоприятных условий для работы и обучения учеников и обеспечивает личное и профессиональное развитие преподавателей. Обнаружены значительные различия в восприятии совместной работы между учителями в зависимости от трудового стажа и уровня участия в осуществлении совместной деятельности в обучении.*

Ключевые слова: *совместная работа преподавателей, совместное обучение, отношение к совместной работе, учитель.*

КАРАКТЕРИСТИКЕ ЗАДАТАКА РАЗУМЕВАЊА И ПРИМЕНЕ ЗНАЊА У ТЕСТОВИМА КОЈЕ САСТАВЉАЈУ НАСТАВНИЦИ СРПСКОГ ЈЕЗИКА²

Айспраки Савремена настава усмерена је ка стварању услова да ученици овладају разумевањем градива и применом стеченог знања. У складу с тим, очекује се да тестови знања који се примењују у настави садрже задатке за испитивање нивоа разумевања и примене знања. Циљ истраживања које смо спровели био је да се реиситрује засиуљеност задатака разумевања и примене знања у тестовима из српског језика, као и да се утврде и међусобно упореде њихове карактеристике. Испитивање је реализовано применом дескриптивно-аналитичке методе, техникама интервјусања и анализе садржаја. Анализом су обухваћена 24 теста које су наставници самостално конструисали, са укупно 226 задатака. Резултати упућују на закључак да међу задацима разумевања и примене знања постоје сличности с обзиром на области градива на које се односе, начин језичког обликовања, најзасиуљеније типове задатака и поједине аспекте техничког обликовања. Разлика постоји у погледу сложености задатака према образовним стандардима. Резултати упоређују на то да поједини наставници поистовећују ниво знања који се задатком испитује с нивоом постигнућа на који задатак реферише према образовним стандардима. Варирање типова задатака је слабо засиуљено, као и примена техничких решења у циљу појачавања директивности задатака. У одређеним аспектима конструкције задатака наставници се ослањају на примере задатака у збиркама за припрему завршног испита. У целини постојећи постојећи за унапређивање знања наставника у домену конструкције задатака разумевања градива и примене знања.

Кључне речи: тест знања, типови задатака, ниво знања, настава српског језика, основна школа.

1 E-mail: ilukovic@f.bg.ac.rs

2 Чланак представља резултат рада на пројекту *Модели проценивања и стипаеије унапређивања квалитета образовања у Србији*, број 179060 (2011-2017), чију реализацију финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

THE CHARACTERISTICS OF COMPREHENSION AND KNOWLEDGE APPLICATION QUESTIONS IN TESTS DESIGNED BY SERBIAN LANGUAGE TEACHERS

Abstract *Contemporary teaching is geared towards creating conditions for students to develop comprehension of the subject matter and apply the knowledge they have acquired. Knowledge tests administered in class are accordingly expected to include questions that test students' level of comprehension and ability to apply knowledge. The aim of our study was to establish to what extent comprehension and knowledge application questions are represented in Serbian language tests, and also to establish and compare their characteristics, using the descriptive-analytical method and the techniques of interviews and content analysis. Twenty-four teacher-made tests were analyzed, comprising a total of 226 questions. The findings indicate that there are similarities between questions of comprehension and knowledge application in terms of the subject areas they cover, their wording, the most common types of questions and certain aspects of formatting. Questions differ in their difficulty in relation to educational standards. The findings draw attention to the fact that there are teachers who equate the level of knowledge tested by a question with the level of achievement referenced by the question according to educational standards. There is little variation in the types of questions and in the use of technical features to enhance the directivity of questions. In certain aspects of question construction, teachers rely on questions from books of problems for matriculation exam practice. Overall, there is room for improvement in teachers' skills in constructing subject matter comprehension and knowledge application questions.*

Keywords: *knowledge test, test question types, levels of knowledge, Serbian language instruction, primary school.*

ХАРАКТЕРИСТИКИ ЗАДАНИЈ ДЛЈА ПРОВЕРКИ ПОНИМАЊА И ПРИМЕНЕЊА ЗНАЊА В ТЕСТАХ ПРЕПОДАВАТЕЛЈА СЕРБСКОГ ЈАЗЫКА

Резюме *Современное обучение направлено на обеспечение условий, в которых учащиеся готовятся понимать и применять полученное знание. Следовательно, от тестов знаний, которые используются в обучении, ожидается наличие заданий для определения уровня понимания и применения знания. Целью проведенного нами исследования было определить наличие заданий для проверки понимания и применения знания в тестах по сербскому языку, а также определить и сравнить характеристики этих тестовых заданий. Для сбора данных и анализа результатов использованы описательно-аналитические методы, интервьюирование и анализ содержания. Исследование проведено на примере 24 тестов, подготовленных преподавателями сербского языка самостоятельно, всего 226 тестовых заданий. Полученные результаты показывают, что тестовые задания понимания и применения знания сходны, имея в виду учебный материал, к которому они относятся, способ выражения, наиболее распространенные типы заданий и некоторые аспекты технической обработки. Разница существует относительно сложности заданий в зависимости от образовательных стандартов. Результаты также показывают, что некоторые преподаватели отождествляют уровень знания с уровнем достижения, к которому задание относится согласно образовательным стандартам. Разнообразные типы заданий слабо представлены в тестах, а также, соответствующие целям тестирования, технические решения. В некоторых аспектах конструирования заданий, преподаватели опираются на задания для подготовки выпускного экзамена. В целом, можно говорить о необходимости повышения квалификации преподавателей в области конструирования заданий для проверки понимания материала и применения знания.*

Ключевые слова: *тест знания, типы заданий, уровень знания, обучение сербскому языку, восьмилетняя школа.*

Светлана Т. Лазих¹

Висока школа струковних студија
за образовање васпитача, Нови Сад

Весна Ђ. Цолић

Висока школа струковних студија
за образовање васпитача, Нови Сад

UDK-373.211.24

371.134

DOI: 10.5937/nasvas1701129L

Оригинални научни рад

НВ год. LXVI 1/2017

КОНТЕКСТНЕ ДИМЕНЗИЈЕ У ЈАСЛАМА ВИЂЕНЕ ОЧИМА БУДУЋИХ ВАСПИТАЧА

Апстракт Премештањем фокуса истраживања са дејства на проучавање васпитачке праксе унутар одређеног простора, времена, људи и њихових односа настала су квалитетна зајачања о њиховом значају, моћним променама и њиховим утицајима на развој дејства. За децу раног узраста битан је сваки тренутак, а искуства којима су изложена унутар контекстних димензија утичу на њихово разумевање света и доживљај, што упућује на потребу увиђања у којој мери су студенти Високе школе струковних студија за образовање васпитача Нови Сад сензибилисани за препознавање и процену значаја сваке димензије контекста. Подаци су прикуљени у школској 2015/2016. години путем систематског посматрања на теренској вежби из једног предмета изборног јасленог модула. Зајачања студената потврђују да су разумели теоријске оквире унутар којих су настали у процени контекстних димензија. Посебно се обрадило увиђање улоге студената у игрању, провери и унапређивању сваке димензије. Студенти се не осећају довољно сигурним за ову врсту деловања и сматрају да им је за то потребно практично искуство. Будући да је то један вид њихове уласке у домен праксе током основних студија, препорука је да се кроз обавезне и изборне предмете више баве значајем простора, времена и интеракције, да се оснажују у креативном процесу, као и у разумевању личног доприноса у доношењу промена.

Кључне речи: контекстне димензије јасала, студенти школе за васпитаче, сензибилност студената, промена.

¹ E-mail: pedagogns@gmail.com

CONTEXT DIMENSIONS OF NURSERY SCHOOL SEEN THROUGH THE EYES OF TRAINEE PRESCHOOL TEACHERS

Abstract *By shifting the focus of research from the child to the study of educational practice in the context of a specific setting, time, people and their relationships, significant observations have been made regarding the importance of these dimensions, their possible changes, and their influence on children's development. Young children live in the moment, and the experiences they are exposed to within contextual dimensions affect their understanding and experience of the world, which highlights the need to assess the extent to which the students of the Higher Professional School for the Education of Preschool Teachers in Novi Sad have been sensitized to recognize and assess the importance of each dimension of context. The data were collected in the academic year 2015-16 through systematic observation during students' practical training as part of a course from the elective nursery school module. The students' reports show that they understood the theoretical framework which they referred to in their assessment of contextual dimensions. In the study, particular attention was devoted to students' understanding of their role in the construction, verification and improvement of each dimension. Students do not feel sufficiently prepared for such activities and believe that they need practical experience. Since this is one of the ways in which they acquire practical experience in the course of their undergraduate studies, we recommend that compulsory and elective courses provide students with additional exposure to observations on the importance of space, time and interaction, that students be supported in developing a creative approach and in understanding their personal contribution to the introduction of changes.*

Keywords: *context dimensions of nursery school, students – trainee preschool teachers, student sensitization, change.*

КОНТЕКСТНЫЕ ИЗМЕРЕНИЯ ЯСЛЕЙ С ТОЧКИ ЗРЕНИЯ БУДУЩИХ ВОСПИТАТЕЛЕЙ

Резюме *Перемещением фокуса исследования с ребенка на изучение воспитательной практики внутри определенного пространства и времени, людей и их взаимоотношений, получены качественные сведения о их важности, о возможных изменениях и влиянии на развитие ребенка. Дети в раннем детстве живут в настоящем времени и контекстные измерения ближайшей среды влияют на их понимание мира. Данное обстоятельство приводит к необходимости понять, в какой степени студенты Высшей школы для образования воспитателей в Нови-Саде сенситизированы к признанию и оценке значимости каждого измерения контекста. Данные собраны в учебном 2015/2016 году путем систематического наблюдения практических занятий по одному из предметов дополнительного курса. Наблюдения подтверждают, что студенты понимают теоретические рамки для обсуждения важности контекстных измерений. Особое внимание уделяется роли студентов в создании, проверке и улучшении каждого измерения. Студенты чувствуют себя недостаточно подготовленными к этому виду деятельности и считают, что им необходимо больше практического опыта. Поскольку речь идет об одном из аспектов их практического обучения во время учебы в вузе, то рекомендуются обязательные и элективные курсы с темами о важности контекстных измерений яслей, в целях укрепления творческого подхода и понимания важности личного вклада при внесении изменений.*

Ключевые слова: *контекстные измерения яслей, студенты вуза для образования воспитателей, подготовка студентов, изменения.*

Кристина Д. Крстић¹

Висока школа струковних студија за васпитаче, Шабац

Слађана Н. Зуковић

Филозофски факултет, Универзитет у Новом Саду

UDK-37.018.26

159.923.5-053.4

DOI: 10.5937/nasvas1701143K

Прегледни рад

НВ год. LXVI 1/2017

ТРАНЗИЦИЈА У ШКОЛУ: ЗНАЧАЈ ПАРТНЕРСТВА ПОРОДИЦЕ И ВАСПИТНО-ОБРАЗОВНИХ ИНСТИТУЦИЈА²

Апстракт Прелазак деце из породице и/или предшколске установе у школу, извршена транзиција, детерминисана је преходним искуством деце, али и дружањем подршке деци од свих окружења која су у том значајном периоду промена и изазова уз ње. Циљ се у раду налази од старости да ефикасност процеса транзиције у школу захтева успостављање партнерског односа између различитих микросистема – породице, предшколске установе, школе – који могу олакшати деци прелазање на нову средину. У том смислу, у раду је даје крајак осврће на сам процес преласка у школу и промене које се јављају као део процеса, као и на теоријске концепције који, уважавајући еколошку перцепцију, прекозначајну важност праћења партнера и успостављања континуитета између развојних окружења. Такође, указује се на факторе који о(не)могућавају праћење квалитетног односа између развојних окружења током овог процеса, те износе одређене препоруке које воде успешној транзиционој пракси, а које су резултат позитивних искустава из других земаља. Закључује се да транзицији у школу може допринети имплементација програма заснованих на партнерском односу у којем ће све укључене стране познавати своје улоге и одговорности како би развијали заједничке циљеве.

Кључне речи: транзиција у школу, породица, предшколска установа, школа, партнерство.

¹ E-mail: kkrstic@vivasabac.edu.rs

² Рад је настао у оквиру пројекта *Квалитет образовног система Србије у европској перцепцији*, бр. 179010, који реализује Филозофски факултет Универзитета у Новом Саду, а финансијски подржава Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

THE TRANSITION TO SCHOOL: THE IMPORTANCE OF PARTNERSHIP BETWEEN THE FAMILY AND EDUCATIONAL INSTITUTIONS

Abstract *The child's transition from the family and/or preschool to school is defined by the child's previous experience, but also by the support given to the child by all the environments which stand by the child at this important time marked by changes and challenges. The paper therefore starts from the position that the effectiveness of the process of transitioning to school requires establishing a partnership between the various microsystems – the family, the preschool, the school – which can facilitate the child's adjustment to his/her new environment. The paper also takes a look at the process of transition itself and the changes occurring as part of the process, as well as at theoretical concepts which, by taking into account the ecological perspective, recognize the importance of creating partnerships and establishing continuity between developmental environments. In addition, it points out the factors that enable/prevent the development of a good relationship between the developmental environments during this transition, and puts forward certain recommendations which can lead to a successful transition to school based on other countries' positive experiences. The conclusion offered is that a successful transition to school can be facilitated through the implementation of programs based on partnership in which all the parties involved know their roles and responsibilities in order to work on common goals.*

Keywords: *transition to school, family, preschool, school, partnership.*

ПЕРЕХОД В ШКОЛУ: ВАЖНОСТЬ ПАРТНЕРСТВА СЕМЬИ И ВОСПИТАТЕЛЬНО-ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ УЧРЕЖДЕНИЙ

Резюме *Переход ребенка из семьи и/или дошкольного учреждения в школу, так называемая транзикация, определяется предшествующим опытом ребенка, а также обеспечением поддержки всех, кто в этот важный период перемен и вызовов может оказать поддержку ребенку. В статье исходит из предположения, что эффективный процесс транзикации в школу требует партнерства между различными микросистемами - семьей, дошкольным учреждением, школой – всех, кто может облегчить приспособление ребенка к новой среде. В этом смысле статья содержит краткий обзор процесса транзикации в школу и изменений, которые происходят в рамках этого процесса, а также приводятся теоретические концепции, которые, учитывая экологические аспекты, признают важность налаживания партнерских отношений и создания преемственности между периодами детского развития. Также указывается на факторы, которые (не) обеспечивают создание хороших отношений между различными элементами среды во время транзикации, приводятся некоторые рекомендации, ведущие к успешной транзикации в школу, указывается на положительный опыт других стран. Сделан вывод о том, что эффективной транзикации в школу может способствовать имплементация программ, основанных на партнерстве, где все вовлеченные стороны знают свои роли и обязанности в разработке и проведении общих целей.*

Ключевые слова: *переход в школу, семья, дошкольное учреждение, школа, партнерство.*

ПРЕВЕНЦИЈА ВРШЊАЧКОГ НАСИЉА У ШКОЛСКОЈ ПРАКСИ: ПРЕГЛЕД МЕРА И АКТИВНОСТИ²

Апстракт *Вршњачко насиље представља значајан друштвени проблем који захтева адекватну педагошку превенцију и интервенцију. Школа, као средина у којој се на организован, систематичан, сврсисходан начин настоји деловати на развој личности ученика, има важну улогу у процесу превенције и интервенције. У раду се полази од екосистемској приступу који се заснива на тумачењу да се развој појединца одвија под утицајем низа фактора који делују на различитим нивоима социјалног утицаја. Својим савановишма, школу је могуће посматрати као посебан екосистем унутар шире социјалног система. У датом смислу, унутар школе се могу разликовати следећи ниво деловања на ученике: ниво целе школе, ниво одељења/групе ученика, ниво вршњачких утицаја и индивидуални ниво. У раду се даје приказ одређеног броја превентивних и интервенционих мера и активности према наведеним нивоима деловања које се помињу и описују у стручној литератури. Неке од ових превентивних и интервенционих мера и активности примењују се и у нашој школској пракси, а за ширу и успешнију практичну примену једног броја мера и активности које се у раду представљају, боље је обезбедити одговарајуће предуслове.*

Кључне речи: *вршњачко насиље, ниво превентивног и интервенционог деловања, превентивне и интервенционе мере и активности.*

¹ E-mail: marija.markovic@filfak.ni.ac.rs

² Рад је настао у оквиру пројекта *Одрживост и генитивитета Срба и националних мањина у пограничним оштинама источне и југоисточне Србије* (бр. 179013), који се реализује на Машинском факултету Универзитету у Нишу, а финансира га Министарство за просвету, науку и технолошки развој Републике Србије.

SCHOOL-BASED PEER VIOLENCE PREVENTION: AN OVERVIEW OF MEASURES AND ACTIVITIES

Abstract *Peer violence is a significant social problem requiring adequate pedagogical prevention and intervention. The school, being an environment in which the development of students' personalities is sought to be influenced in an organized, systematic, functional manner, plays an important role in the process of peer violence prevention and intervention. The paper proceeds from the ecosystem approach, which sees individual development as occurring under the influence of a number of factors operating at different levels of social influence. From this perspective, the school can be viewed as a distinct ecosystem within a broader social system. Thus we can distinguish the following levels of influence on students within the school: the level of the entire school, the level of the class/group of students, the level of peer influences and the individual level. The paper offers an overview of a number of prevention and intervention measures and activities at each of these levels of influence, which are discussed and described in the literature on the subject. Some of these prevention and intervention measures and activities are already being implemented in Serbian schools, while a broader and more effective practical implementation of some of the measures and activities presented in the paper requires the creation of the necessary preconditions.*

Keywords: *peer violence, levels of preventive and interventional action, prevention and intervention measures and activities.*

ПРЕДУПРЕЖДЕНИЕ НАСИЛИЯ В ШКОЛЬНОЙ СРЕДЕ: ОБЗОР МЕР И МЕРОПРИЯТИЙ

Резюме *Насилие между сверстниками представляет собой важную социальную проблему, которая требует адекватной педагогической интервенции и принятия ряда мер предосторожности. Школа, как среда, в которой организованным, систематическим, целенаправленным образом пытаются влиять на развитие личности учеников, играет важную роль в процессе предупреждения насилия. Данная работа основывается на экосистемном подходе, согласно которому индивидуальное развитие происходит под влиянием ряда факторов, принадлежащих разным уровням социального влияния. С этой точки зрения, школа может рассматриваться в качестве особой экосистемы, которая работает в рамках более широкой социальной системы. В этом смысле, в школе выделяются следующие уровни влияния на учеников: уровень всей школы, уровень класса / групп учеников, уровень взаимного влияния сверстников и индивидуальный уровень. В статье дается обзор ряда предупредительных мер и активностей в соответствии с приведенными уровнями влияния, указанными и описанными в литературе по специальности. Некоторые из этих мер и мероприятий по предупреждению насилия реализуются и в нашей образовательной системе, а для более широкого и успешного практического применения ряда мер и мероприятий, представленных в данной статье, следует обеспечить соответствующие условия и предпосылки.*

Ключевые слова: *насилие сверстников, уровни предупредительных и интервенционных активностей, предупредительные и интервенционные мероприятия.*

Јована Ђ. Трбојевић¹

Филозофски факултет, Универзитет у Новом Саду

Марина А. Орос

Филозофски факултет, Универзитет у Новом Саду

Иван П. Јерковић

Филозофски факултет, Универзитет у Новом Саду

UDK-37.018.1

316.613.434

DOI: 10.5937/nasvas1701169T

Оригинални научни рад

HB год. LXVI 1/2017

ТРИАНГУЛАЦИЈА И УЗРАСТ КАО ПРЕДИКТОРИ ДЕТЕТОВЕ ПЕРЦЕПЦИЈЕ ДЕСТРУКТИВНИХ ПОСЛЕДИЦА РОДИТЕЉСКОГ КОНФЛИКТА НА ПОРОДИЧНИ СИСТЕМ²

Апстракт *Дејствова поверење у породични систем доприноси развоју емоционалне сигурности, која надале има позитиван ефекат на дејствова развој. Родитељски конфликти могу имати негативне последице по дејствова перцепцију породичног система и довести до развоја емоционалне несигурности. Триангулација или укључивање дејствова у родитељски конфликт је додатни ризични фактор за развој деструктивних последица у породици. У овом истраживању испитивали смо релације између триангулације и дејствова перцепције родитељског конфликта као деструктивне по породични систем, као и модераторску улогу узраста дејствова. Узорак се састојао од 146 деце, просечног узраста 13 година. Испитаници су попуњавали упитнике: Дејствова перцепција о родитељском конфликту и Сигурност унутар родитељског система. Резултати анализе модерације показују да је триангулација значајан индивидуални предиктор деструктивних последица у породици ($\beta = -.068$, $p < .01$), као и да узраст предсавља значајан модератор ефекта триангулације на деструктивне последице у породици ($\beta = .167$, $p < .05$). Деца раној адолесцентној узраста у већој мери перцепирају да је родитељски конфликт деструктиван по породични систем уколико имају улогу пасивне посматрача него деца средњеј адолесцентној узраста. Узрасне разлике се могу објаснити когнитивним незрелошћу млађе деце и немоћношћу да предвиде последице конфликта и разлике за његово настанјање. Резултати говоре о значају узрасно адекватних родитељских поступака у ситуацијама брачног конфликта.*

Кључне речи: *родитељски конфликт, дејствова перцепција конфликта, емоционална сигурност, деструктивне последице у породици, триангулација.*

1 E-mail: jovana.trbojevic88@gmail.com

2 Рад је настао у оквиру пројекта *Ефекти егзистенцијалне несигурности на појединца и породицу у Србији*, бр. 179022 који реализује Филозофски факултет Универзитета у Новом Саду, а финансијски подржава Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

TRIANGULATION AND AGE AS PREDICTORS OF CHILDREN'S PERCEPTION OF THE DESTRUCTIVE EFFECTS OF PARENTAL CONFLICT ON THE FAMILY SYSTEM

Abstract *The child's confidence in the family system contributes to the development of emotional security, which in turn has a positive effect on the child's development. Parental conflicts can have a negative impact on the child's perception of the family system and can lead to the development of emotional insecurity. Triangulation, or the involvement of the child in parental conflict, is an additional risk factor for the development of the child's destructive perceptions of the family. Our study focused on the links between triangulation and the child's perception of parental conflict as destructive for the family system, as well as on the moderating role of the child's age. The sample consisted of 146 children, with an average age of thirteen. The respondents were asked to complete the following questionnaires: The child's perception of parental conflict and Security within the parental subsystem. The findings of moderation analysis show that triangulation is a significant individual predictor of destructive perceptions of the family ($\beta = -.068$, $p < .01$), and that age is a significant moderator of the effects of triangulation on destructive perceptions of the family ($\beta = .167$, $p < .05$). Young adolescents are more likely than children in middle adolescence to perceive that parental conflict is destructive to the family system if they play the role of passive observer. Age differences can be explained by the cognitive immaturity of younger children and their inability to foresee the consequences of conflict and the reasons for its occurrence. The findings highlight the importance of age-appropriate parental actions in situations of marital conflict.*

Keywords: *parental conflict, the child's perception of conflict, emotional security, destructive perceptions of the family, triangulation.*

ТРИАНГУЛАЦИЈА И ВОЗРАСТ КАК ПРЕДИКАТОРЫ ДЕТСКОГО ВОСПРИЯТИЯ ДЕСТРУКТИВНЫХ ВЛИЯНИЙ КОНФЛИКТА РОДИТЕЛЕЙ НА СЕМЕЙНУЮ СИСТЕМУ

Резюме Доверие ребенка к семейной системе способствует развитию эмоциональной безопасности, которая продолжает оказывать положительное влияние на развитие ребенка. Конфликты между родителями могут иметь негативные последствия на восприятие ребенка семейной системы и привести к развитию эмоциональной нестабильности. Триангуляция или вовлечение ребенка в родительский конфликт является дополнительным фактором риска для развития деструктивного восприятия семьи. В данной работе исследуется взаимосвязь между триангуляцией и восприятием ребенка родительского конфликта как деструктивного фактора для семейной системы, а также и модераторская роль возраста ребенка. Исследование проведено на примере 146 детей, в среднем возрасте лет тринадцати. Испытуемые заполнили анкеты: Восприятие ребенком родительского конфликта и Безопасность в родительской подсистеме. Результаты анализа модераторской роли показывают, что триангуляция является значительным индивидуальным предсказателем деструктивных представлений о семье ($\beta = -.068, p < .01$), что возраст является значительным модератором влияния триангуляции на деструктивные представления о семье ($\beta = .167, p < .05$). По сравнению с средним подростковым возрастом, дети в раннем подростковом возрасте в большей степени воспринимают родительский конфликт как деструктивный фактор в семейной системе, особенно если они играют роль пассивного наблюдателя. Возрастные различия можно объяснить когнитивной незрелостью детей младшего возраста и неспособностью предсказать последствия конфликта и причины его возникновения. Результаты указывают на важность, соответствующих возрасту детей, поступков родителей в ситуациях супружеских конфликтов.

Ключевые слова: родительский конфликт, восприятие конфликта ребенком, эмоциональная безопасность, деструктивные представления о семье, триангуляция.

Тања Б. Шијаковић

Завод за унапређивање образовања и васпитања, Београд

Приказ књиге: **ОБРАЗОВАЊЕ УЧЕНИКА ИЗУЗЕТНИХ СПОСОБНОСТИ: НАУЧНЕ ОСНОВЕ И СМЕРНИЦЕ ЗА ШКОЛСКУ ПРАКСУ**

Аутори: Ана Алтарас Димитријевић, Сања Татић Јаневски

Издавач: Завод за унапређивање образовања и васпитања

Година издања: 2016.

Проистекла из два пројекта Завода за унапређивање образовања и васпитања и ослоњена на искустава која су стицана током реализације тих пројеката, монографија *Образовање ученика изузетних способности: научне основе и смернице за школску праксу* чини вредан допринос проучавању не само фундаменталних питања рада са даровитима, већ и начина на које је на ова питања могуће одговорати у пракси. Основна намера писања монографије, по речима самих ауторки, била је да презентовањем читаоцима базичних сазнања из области психологије даровитости, утврде и основе за разматрање посебних мера образовне подршке даровитим ученицима и распрше могуће сумње у њихову оправданост и неопходност.

Оваквим циљем вођене, ауторке су садржај монографије изложиле у два основна дела, од којих први, под називом *Полазишћа и џуџеви образовања оградних*, пружа научни оквир у коме је могуће третирати проблем даровитости, посебно у образовном контексту. Други, под називом *Приручник за индивидуализацију наставе за ученике изузетних способности* усмерен је на конкретну праксу у школама и упознавање могућих решења базираних на теоријским приступима и нашем законодавном оквиру. Овакав приступ писању монографије своје разлоге и оправдање проналази не само у тези да је сваку теорију неопходно искушати у пракси заснованој на њој, већ и у томе што га је трасирао професионални миље из кога ауторке долазе. Наиме, др Ана Алтарас Димитријевић своју научну праксу развија на Филозофском факултету Универзитета у Београду, док је специјалиста Сања Татић Јаневски психолог са вишегодишњим искуством рада у различитим сферама образовања – од школске праксе до установа у којима се креирају образовне политике.

ПРИКАЗИ И ОЦЕНЕ

Драгана Ј. Павловић Бренеселовић

Филозофски факултет, Универзитет у Београду

Приказ књиге: СЛИКЕ О НАСТАВНИКУ – ИЗМЕЂУ МОДЕРНЕ И ПОСТМОДЕРНЕ

Аутор: **Лидија Радуловић**

Издавач: Институт за педагогију и андрагогију
Филозофског факултета Универзитета у Београду,
Година издања: 2016.

Књига *Слике о наставнику – између модерне и постмодерне* аутора др Лидије Радуловић изашла је крајем 2016. године у издању Института за педагогију и андрагогију Филозофског факултета Универзитета у Београду. Књига представља значајну прекретницу у литератури из ове области објављене на нашем говорном подручју, а и шире, посебно у времену чији смо сведоци у коме се наставници постављају на трон одговорности за просветне реформе и квалитет образовања, а истовремено се ова професија економски, статусно и стручно урушава у колоплету друштвено-политичко-експертских регулација.

Писати књигу одбране једне професије, а сачувати себе и читаоце романтичног патоса и политикантског памфлетирања, одважан је и сложен задатак у који се аутор упустио, успешно демонстрирајући шта значи педагошко позиционирање и како се оно утемељује. Сасвим у духу постмодерне, аутор нас суочава са постојањем више слика наставника и више перспектива из којих их можемо сагледавати, не проглашавајући унапред нити једну за истиниту и праву, већ систематично нас водећи кроз процес деконструисања једних и изградње нових значења. Другим речима, аутор нам не нуди слике наставника као „snapshots“ – исечке информација или кратке описе који нам дају објашњење нечега ухваћеног у датом тренутку – већ слике као флуидан, динамички мозаик који се обликује и реобликује одређеним друштвеним тенденцијама, идеологијама, теоријама и контекстом образовне политике и чије се разумевање заснива на тако успостављеним оквирима и проистиче из њих.

НАСТАВА И ВАСПИТАЊЕ

УПУТСТВО ЗА АУТОРЕ

Настава и васпитање је часопис у којем се објављују оригинални научни, прегледни и стручни радови педагошке тематике. У часопису се објављују и прикази монографских публикација.

Достављање радова

Радови се достављају искључиво електронском поштом на адресу:

casopis@pedagog.rs

Рад се доставља у текст процесору Microsoft Word, страница А4 формата, фонт Times New Roman, величина слова 12, проред 1,5 lines.

Језик рада

Радови се достављају на српском језику, користи се ћирилично писмо (Serbian, cyrillic), енглеском или руском језику.

Радови се објављују на српском, енглеском или руском језику.

Дужина рада

Радови треба да буду дужине до једног ауторског табака, односно до 30.000 знакова с празним местима. Прегледни радови и радови који представљају теоријске анализе могу да буду дужине до 50.000 знакова. У обим радова нису урачунати апстракт и списак коришћене литературе на крају рада.

Оцењивање радова

Након пријема радова за актуелни број уредници обављају преглед радова и доносе одлуку о томе који радови улазе у процес рецензирања. Уколико се радови тематски не уклапају у концепцију часописа или текстови нису усклађени са упутствима за ауторе и са захтевима који треба да испуне текстови који се објављују у научним часописима, аутори се обавештавају о томе да рад не може бити прихваћен.

Рад процењују два компетентна рецензента. Рецензенти не знају ауторов идентитет, нити аутори добијају податке о идентитету рецензената.

Након рецензирања, редакција доноси одлуку о објављивању, корекцији или одбијању рада. Сви аутори добијају информацију о одлуци редакције, при чему аутори чији су радови одбијени и аутори којима се радови враћају на корекцију добијају на увид рецензије.

Уколико аутор(и) достави(е) кориговану верзију текста, дужан је да у писменој форми редакцију упозна са свим изменама које је начинио у тексту (број странице на којој се налази измена и означавање места на коме је промена извршена), као и да у тексту јасно означи извршене измене у складу са примедбама и препорукама рецензената.

Обавеза аутора је да на адресу редакције шаљу искључиво оригиналне радове који нису објављени или истовремено понуђени неком другом часопису.

Писање рада

Насловна страна. Насловна страна текста треба да садржи следеће информације: наслов рада, име аутора (и коаутора), назив институције, место и држава (уколико је аутор из иностранства).

Уколико су радови резултат рада на научно-истраживачким пројектима, у фусноти уз наслов рада на насловној страни рада треба дати основне податке о пројекту.

Све странице рада морају бити нумерисане (у доњем левом углу).

Наслов рада. Наслов рада треба да буде концизан, али прецизно формулисан, написан великим словима, болдиран, величина слова 14.

Апстракт. Апстракт треба да има до 1400 знакова (с празним местима). Апстракт се прилаже на језику на којем је писан рад уз обавезан превод апстракта на српски језик уколико се рад прилаже на енглеском или руском језику. Апстракт се објављује на три језика (српски, енглески и руски), а редакција обезбеђује превођење апстракта на друга два језика.

Уколико се ради о радовима који представљају приказ обављених истраживања, апстракт треба да садржи следеће елементе: значај проблема истраживања, циљеве истраживања, методологију истраживања, кључне резултате истраживања, закључке и педагошке импликације. У случају прегледних радова и радова који представљају теоријске анализе, апстракт треба да садржи: проблем који се у раду разматра, приказ структуре рада, кључне информације и објашњења која се дају у тексту и закључке.

Кључне речи. Уз апстракт треба дати и кључне речи (до пет) на језику рада.

Структура рада. Рад треба да буде структуриран на одговарајући начин. Сви радови треба да имају посебно издвојене одељке: увод и закључак. Радови који представљају приказ обављених истраживања, поред увода и закључка, треба да имају следеће одељке: полазне теоријске основе истраживања (где ће наслови одељака бити формулисани у складу с темом рада), методологија истраживања, резултати истраживања и дискусија (уз навођење педагошких импликација обављеног истраживања). Структуру прегледних радова и радова који представљају теоријске анализе треба ускладити са основном темом рада.

Наслове одељака треба јасно и прецизно формулисати, дати центрирано и болдирано, величина слова 12. Уколико се у тексту одељка користе поднаслови они се дају курзивом, центрирано изнад параграфа или курзивом, у форми реченице која се даје на почетку параграфа. Наслове одељака и поднаслове није потребно нумерички означавати.

Референце. Позиве на изворе у тексту и списак коришћене литературе на крају рада треба дати у складу са АПА стилом (APA Citation Style - American Psychological Association).

Све референце на српском језику на списку коришћене литературе на крају рада и у заградама у тексту наводе се латиницом, без обзира на врсту писма на коме су штампани коришћени извори – књиге и часописи. Имена свих аутора која се наводе на списку коришћене литературе на крају рада и у заградама у тексту пишу се увек на исти начин. Презимена српских аутора наведена у тексту пишу се писмом на коме је достављен текст. Презимена страних аутора у тексту се наводе или у оригиналу или у српској транскрипцији – фонетским писањем презимена. Уколико се транскрибују, у загради се обавезно наводе у оригиналу, на пример: Скот (Scott, 2004).

Позиве на изворе у тексту треба дати у заградама уз навођење: презимена аутора, године издања коришћеног извора и броја странице уколико се ради о цитату. Навођење више аутора у загради треба уредити абецедним редом према почетном слову презимена аутора, а не хронолошки. Ако су у питању два аутора, у загради се наводе оба аутора. Уколико је више од два аутора, у загради се наводи презиме првог аутора и скраћеница – i sar. (за ауторе са српског говорног подручја) или et al. (за стране ауторе).

Списак коришћене литературе треба да обухвати искључиво изворе на које се аутор позива у раду.

На списку коришћене литературе на крају рада није потребно стављати редне бројеве испред референци.

Примери навођења референци на списку коришћене литературе на крају рада:

Књига: Референца треба да садржи презиме и иницијале аутора, годину издања, наслов књиге (курзивом), место издања и издавача.

Apple, M. W. (2012). *Ideologija i kurikulum*. Beograd: Fabrika knjiga.

Чланак у часопису: Референца треба да садржи презимена свих аутора с иницијалима, годину издања у загради, наслов чланка, пуно име часописа (курзивом), волумен (годиште), број, странице.

Colić, V. (2012). Roditelji i vaspitači o pripremi dece za polazak u školu. *Pedagogija*, god. 67, br. 2, 252–260.

Emmer, E. T. & Stough, L. M. (2001). Classroom Management: A Critical Part of Educational Psychology, with Implications for Teacher Education. *Educational Psychology*, Vol. 36, No. 2, 103–112.

Поглавље у књизи (тематском зборнику): Референца треба да садржи презиме и иницијале аутора, годину издања, назив поглавља, иницијале и презиме свих уредника, наслов књиге (курзивом), прву и последњу страницу поглавља у загради, место издања и издавача. Maksić, S. i Pavlović, J. (2013). *Nastava koja podržava kreativnost*. U R. Nikolić (ur.), *Nastava i učenje, Kvalitet vaspitno-obrazovnog procesa* (str. 53–64). Užice: Učiteljski fakultet Univerziteta u Kragujevcu.

Cruse, D. A. (2002). Hyponymy and Its Varieties. In R. Green, C. A. Bean & S. H. Myaeng (Eds.), *The Semantics of Relationships: An Interdisciplinary Perspective* (pp. 3–22). Dordrecht: Kluwer Academic Publishers.

Научни скупови и конференције – радови штампани у целини: Референца треба да садржи презиме и иницијале аутора, годину издања, наслов прилога, иницијале и презиме свих уредника, наслов издања, назнаку: штампано у целини, назив скупа, време одржавања скупа, место одржавања скупа, прву и последњу страницу прилога, место издања, назив институције – организатора скупа.

Spasenović, V., Vujisić Zivković, N. & Skubic Ermenc, K. (2012). The Role of Comparative Pedagogy in the Training of Pedagogues in Serbia and Slovenia. In N. Popov, C. Wolhuter, B. Leutwyler, G. Hilton, J. Ogunleye & P. Almeida (Eds.), *International Perspectives on Education, BCES Conference Books, Full Papers*, June 28–30 2012, Sofia (pp. 36–42). Sofia: Bulgarian Comparative Education Society.

Докторске дисертације и магистарске тезе: Референца треба да садржи име аутора, годину, назив документа (курзивом), назнаку: докторска дисертација или магистарска теза, место, институцију.

Stamatović, J. (2013). *Vrednovanje rada nastavnika u funkciji unapređivanja rada škole* (doktorska disertacija). Beograd: Filozofski fakultet Univerziteta u Beogradu.

Web документ: Референца треба да садржи име аутора, годину, назив документа (курзивом), датум када је сајт посећен, интернет адресу.

Duit, R. (2006). *Science Education Research – An Indispensable Prerequisite for Improving Instructional Practice*. Retrieved August 11, 2012 from the World Wide Web <http://www.esera.org/media/summerschool/esera2006/DUITBR.pdf>

Popadić, D. (2009). *Nasilje u školama*. Beograd: Institut za psihologiju Filozofskog fakulteta Univerziteta u Beogradu i UNICEF. Preuzeto 20. aprila 2015. sa adrese <http://www.unicef.rs/files/nasilje-u-skolama-za-web.pdf>

Званична документа: Референца треба да садржи назив документа (курзивом), годину објављивања, назив гласила, број.

Pravilnik o programu svih oblika rada stručnih saradnika (2012). Prosvetni glasnik, Službeni glasnik Republike Srbije, br. 5/2012.

Табеле и графикони. Уколико текст садржи табеле и графиконе, свака табела, односно графикон треба да буде означен одговарајућим редним бројем и да има јасно и прецизно формулисан наслов. Све скраћенице наведене у табелама и графиконима треба да буду објашњене. Објашњења (легенду) треба дати испод табеле или графикона.

Табеле и графикони треба да буду дати у Microsoft Word формату (што подразумева да су графикони илустровани у Word-у). У случају да текст садржи табеле и графиконе преузете са интернета, треба да се дају искључиво у резолуцији 300 dpi, grayscale color mode. Ти параметри важе и за фотографије које се прилажу као део текста.

Фусноше и скраћенице. Фусноте и скраћенице требало би избегавати. Уколико се користе, фусноте треба да садрже само додатни текст (коментар), а не податке о коришћеним изворима.

Напомена: Уз рад је потребно редакцији доставити следеће информације о аутору (ауторима): име, средње слово и презиме, година рођења, (научно) звање, радно место, службену e-mail адресу, контакт телефон.

JOURNAL OF EDUCATION

CONTRIBUTORS' NOTES

Journal of Education is a journal in which original scientific research articles, reviews and action research reports in the field of pedagogy as well as reviews of relevant monographic publications are published.

Submission of papers

Papers should be submitted by e-mail only to

casopis@pedagog.rs

The paper is submitted in the text processor Microsoft Word, page A4 format, font Times New Roman, font 12, line spacing 1.5 lines.

Language

Papers should be submitted in the Serbian language and cyrillic alphabet.

Foreign contributors submit papers in English or Russian. The papers are published in Serbian, English or Russian. Each paper has Abstracts in Serbian, English and Russian.

The length

The papers should not exceed 30000 characters and spaces. The Abstract and Reference List, which should be at the end of the paper, are not included.

Evaluation of papers

After the receipt of the papers for a particular issue the current editor in-chief reviews them and decides which will be reviewed by two competent reviewers. The reviewers do not know the author's identity, and the authors do not receive information about the identity of the reviewers.

If a paper does not fit the concept of the journal, or the text does not follow the instructions for authors and other requirements, the authors will be informed about the rejection of the paper.

After the review, the Editorial Board decides on publishing, eventual correction or the rejection of a paper. All authors receive information about the Board's decisions, and those authors whose papers are rejected or require corrections receive reviews, too.

If an author submits the paper again they should report (in written form) about all changes done on the original text (page number and marked place where the change was done) in accordance with the remarks and suggestions of the reviewers.

Writing a paper

Title page. The title page should contain the following information: the title, the name of the author/s, the name of the institution, the town, the state (if the author is from abroad).

If a paper reports about the work in scientific-research projects, the essential information about the project should be given in a footnote following the title.

All pages should be numbered in the lower left corner.

The title. The title should be concise, precisely formulated, in bold capital letters.

Abstract. An abstract should contain 1400 characters (with spaces) and be written in the language of the paper. It will be published in three languages (Serbian, English, Russian), and the Editorial Board provides translations in other two languages.

If a paper is about a performed research the abstract should contain the following elements: the importance of the researched problem, the aims of the research, research methodology, key results, conclusions and pedagogic implications. In the case of review papers and papers dealing with theoretical analyses the content of the abstract should reflect the nature of the paper and the content of the text.

Keywords: Up to five keywords in the language of the paper follow the abstract.

The structure of a paper. The paper should be structured in the proscribed way. All papers should contain Introduction and Conclusion. The papers describing a performed research, besides introduction and conclusion should include the following sections: initial research hypotheses,

research methodology, results and discussion. The structure of a review paper or theory analysis should be adequate to the nature of the theme.

The heading of the sections should be formulated precisely, centered and bold. If a section contains sub-headings they should be given in italics, centered above a paragraph, indented, in a "sentence form". The headings and sub-headings should not be numerically denoted.

References. The references/bibliography should be stated according to the APA Citation Style – American Psychological Association).

All references in Serbian, given in the Reference List at the end of the paper should be in Latin letters regardless of the type of the letters used in the used sources – books or journals. The names of all authors which are stated in the Reference List and in brackets within the text are always transcribed in the same way. The surnames of Serbian authors are written in the alphabet used in the paper. The surnames of foreign authors are written either in original or in Serbian transcription – phonetic principle. If transcribed, the original transcription should be given in brackets. References within the text should contain: the author's surname, the year of publication of the used source and the number of the page if a citation is used. If more authors should be cited in brackets within the text, they are cited in alphabetic order, not chronologically. If there are only two authors, both should be written in brackets, but if there are more than two then the surname of the first author is given and the abbreviation "i sar." (for the authors from Serbian speaking regions) or "et al." (for foreign authors)

The Reference List at the end of the paper should not be numerically denoted.

The notes for citing the references of the used literature at the end of the paper:

Book: the reference should contain the surname and name initials of the author, the year of publication, the title (in italics), the place and name of the publisher.

Journal article: the reference contains the family names and name initials of all authors (the year of publication – in brackets), the title of the article, full name of the journal (italics), volume (year) number, pages.

Chapters in a book / thematic Proceedings: the reference should contain the surname and name initials of the author, the title of the chapter, initials and surnames of all editors, book title (italics), the first and the last page of the chapter (in brackets), place and publisher.

Scientific meetings and conferences – the papers published in full: the reference should contain the author's surname and name initials, the year of publication, the title of the article, initials and surnames of all editors, the title of the publication, the note: published in full; the name and time of the meeting, the first and the last page of the article, the place of publication and the name of the institution – the organizer of the meeting/conference.

Unpublished master and doctoral theses: the reference should contain the name of the author, the title of the document (italics) and the note: doctoral, master thesis, place, and institution.

Web documents: the Reference contains the name of the author, the title of the document (italics), the date when the site was visited, web address.

Legal documents: the reference should contain the title of the document (italics), the year of publication, the name of the media, the number.

Tables and graphs. If a text contains tables and/or graphs, each table or graph should be numerically denoted with a clearly and precisely formulated title. All abbreviations in the tables and graphs must be explained. The explanations (legend) should be given under the table or graph.

Footnotes and abbreviations. Abbreviations and footnotes should be avoided. If used, footnotes should contain only the additional information or comment, not the data about the used sources.

Note: The paper should be accompanied by the following information to the Editorial Board: the name/s of the author/s, the year of birth, academic qualification, work position, e-mail address, phone contact.

ОБУЧЕНИЕ И ВОСПИТАНИЕ

ПРАВИЛО ПУБЛИКАЦИИ ДЛЯ АВТОРОВ

В журнале "Обучение и воспитание" (Настава и васпитање) публикуются научные и обзорные статьи, сообщения, информационные материалы по педагогике и дидактике. В журнале публикуются рецензии о монографических изданиях.

Представление рукописи. – Материалы направляются в редакцию только по электронной почте по адресу:

casopis@pedagog.rs

Требования к оформлению рукописей: текст должен быть представлен в текстовом редакторе Microsoft Word, на странице стандартного формата А4, шрифтом – Times New Roman, размер шрифта 12, межстрочный интервал – 1,5. При отправке статьи по электронной почте необходимые шрифты прилагаются отдельными файлами.

Язык статей. – Журнал выходит на сербском языке, на кириллице (Сербиян, Куриллик). К публикации также принимаются статьи на английском и русском языках, написанные заграничными сотрудниками. Статьи публикуются на сербском, английском или на русском языке; каждая статья сопровождается резюме на сербском, английском и русском языках.

Объем статьи. – Предельный объем рукописей – 16 страниц основного текста, или 30 000 знаков с пробелами. В объем статьи не входят резюме и список используемой литературы в конце статьи.

Оценка рукописи. – Главный редактор принимает решение о том, какие из полученных рукописей пройдут процесс рецензирования. Рукописи, оформленные без соблюдения указанных требований, не рассматриваются. Рукописи рецензируются двумя компетентными рецензентами. Рецензентам не сообщается имя автора, автору не сообщаются имена рецензентов.

После рецензирования редакция принимает решение о публикации, доработке или отказе от публикации. Все авторы получают информацию о решении редакции. Если автор вновь представляет данную работу для публикации, он должен в письменном виде сообщить о всех изменениях, которые он сделал в тексте (номер страницы и место изменений), в соответствии с замечаниями и рекомендациями рецензентов.

Заглавный лист. – Заглавный лист текста должен включать следующую информацию: название статьи, сведения об авторе (соавторах): фамилия, имя, ученая степень, звание, место работы, город, страна. В случае, если работа содержит результаты, полученные в рамках научно-исследовательского проекта, в сноске приводится основная информация о проекте.

Все страницы текста должны быть пронумерованы (левый нижний угол).

Заглавие статьи. – Заглавие статьи печатается строчными буквами, жирным шрифтом.

Резюме. – Предельный объем резюме – 1400 знаков (с пробелами). Резюме к статье должно быть представлено на языке статьи. Резюме публикуется на сербском, английском и русском языке, а редакция обеспечивает перевод резюме. В резюме предлагаемых для публикации научных статей автор должен дать обоснование актуальности темы, четкую постановку целей и задач исследования, аргументацию, обобщения и выводы, представляющие интерес своей новизной, научной и практической (педагогической) значимостью. В случае обзорных статей и статей, представляющих собой теоретический анализ, содержание резюме должно соответствовать характеру работы и содержанию текста.

Ключевые слова. – Резюме сопровождается списком ключевых слов (до пяти) на языке работы.

Структура работы. – Статья должна быть структурирована соответствующим образом. Все работы должны иметь введение и заключение. Кроме того, исследовательские работы должны иметь следующие разделы: теоретические основы исследования, методологию,

результаты и обсуждение полученных результатов. Структура обзорных и других статей должна быть согласована с основной темой работы.

Заголовки разделов печатаются курсивом. Заголовки разделов и подзаголовки приводятся без нумерации.

Ссылка. – Литература, на которую даются ссылки в тексте, приводится в конце статьи в соответствии с АПА (APA Citation Style – American Psychological Association). Ссылки на литературу в тексте даются в скобках: фамилия автора, год издания, страницы.

Литература в конце статьи приводится без нумерации с указанием следующих выходных данных:

- для книг – фамилия, инициалы автора, год издания, полное название книги (курсивом), место издания и издательство.

- для статей в журнале – фамилия, инициалы автора, год издания в скобках, полное название статьи, полное название журнала (курсивом), год и номер журнала, страницы.

- для статей в книге, сборнике – фамилия, инициалы автора, год издания, полное название статьи, фамилии и инициалы всех редакторов, название сборника или книги, где опубликована статья (курсивом), страницы, определяющие границы статьи в издании, место издания, издательство.

- научные конференции – фамилия, инициалы автора, год издания, полное название статьи, фамилии и инициалы всех редакторов, название сборника, название конференции, время и место проведения конференции, страницы, определяющие границы статьи в издании, город издания, название института – организатора конференции.

- неопубликованные кандидатские диссертации и магистерские работы – ссылка должна включать фамилию и имя автора, год, название (курсивом), заметку: кандидатская диссертация, магистерская работа, место, институт – университет, факультет.

- веб документ – ссылка должна включать имя автора, год, название документа (курсивом), время посещения сайта, интернет адрес.

- официальные документы – название документа (курсивом), год издания, название публикации, номер.

Таблицы и графики.– Если в тексте содержатся таблицы и графические материалы, они должны быть отмечены порядковым числительным. Все сокращения, перечисленные в таблицах и графиках должны быть объяснены. Пояснения должны быть приведены под таблицей или графическим материалом.

Сноски и сокращения.– Сноски и сокращения следует избегать. По необходимости сноски могут содержать только дополнительный текст (комментарий); данные об используемых источниках не приводятся в сноске.

Примечание: К рукописи прилагаются следующие сведения об авторе (авторах): фамилия, имя, отчество, год рождения, ученая степень, звание, место работы, электронный адрес, номер телефона.

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

37

НАСТАВА и васпитање = Journal of Education = Обучение и воспитание / главни уредник Емина Хебиб ; одговорни уредник Биљана Бодрошки Спариосу.
- Год. 1, бр. 1 (март 1952)- . – Београд : Педагошко друштво Србије : Институт за педагогију и андрагогију Филозофског факултета Универзитета у Београду, 1952- (Београд : Службени гласник). – 24 cm

Три пута годишње. – Текст на срп. и енгл. језику.
ISSN 0547-3330 = Настава и васпитање
COBISS.SR-ID 6026754